

แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 8202(G)-2560

GUIDANCE ON THE APPLICATION OF THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 8202(G)-2017

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด
GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR
CRICKET FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ICS 65.020.30

ISBN

แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 8202(G)-2560

GUIDANCE ON THE APPLICATION OF THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 8202(G)-2017

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR CRICKET FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 134 ตอนพิเศษ 293 ง

วันที่ 28 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2560

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด

1. อธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย นายสรวิศ ธานีโต รองอธิบดี	ประธานกรรมการ
2. ผู้แทนกรมวิชาการเกษตร นายจรรูรัตน์ แต่กุล นายอาทิตย์ รักกลีกร นางสาวเครือวัลย์ ดาวงษ์ นายคณพศ โกสินทร์วิกรม	กรรมการ
3. ผู้แทนกรมส่งเสริมการเกษตร นางอรสา เสนีวงศ์ ณ อยุธยา นายนริศร์ คงสมบูรณ์	กรรมการ
4. ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ นางสาวอิงอร ปัญญากิจ นายสงขลา จุลกะเศียน	กรรมการ
5. ผู้แทนสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ นายพลกฤษณ์ อัยดา นางสาวอัญญารัตน์ ราชประโคน	กรรมการ
6. ผู้แทนสถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ กรมปศุสัตว์ นายนพพร โต๊ะมี นายเอกรินทร์ คงขำ	กรรมการ
7. ผู้แทนคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองศาสตราจารย์ ยุพา หาญบุญทรง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทัศนีย์ แจ่มจรรยา	กรรมการ
8. ผู้แทนคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รองศาสตราจารย์จิราพร กุลสาริน	กรรมการ
9. ผู้แทนภาคศึกษากฎีวิทยา คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นางชามา พานแก้ว นางสาวเบญจคุณ แสงทองพราว	กรรมการ
10. ผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งชาติ นายบุญสงค์ ยอดหอ	กรรมการ

11. นายเพชร วงศ์ธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเพาะเลี้ยง	กรรมการ
12. นายฉัตรดนัย คงทัศน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการผลิต	กรรมการ
13. นายธนาภูมิ ม่วงเอี่ยม ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการแปรรูป	กรรมการ
14. ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ นางสาวก่อวดี ผลเกลี้ยง	กรรมการและเลขานุการ

จิ้งหรีดเป็นแมลงชนิดหนึ่งที่องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติหรือเอฟเอโอ (FAO) ได้ส่งเสริมให้คนทั่วโลกบริโภคเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากเป็นแหล่งโปรตีนทางเลือกใหม่ที่มีราคาถูกและสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น โดย เอฟเอโอ คาดการณ์ว่าประชากรโลกจะเพิ่มเป็น 9,000 ล้านคนภายในปี พ.ศ. 2593 ซึ่งอาจเกิดปัญหาการขาดแคลนทั้งอาหารมนุษย์และอาหารสัตว์ ปัจจุบันได้มีการค้าขายจิ้งหรีดในรูปแบบสด แช่แข็ง รวมถึงแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ทอด คั่ว บรรจุกระป๋อง รวมถึงบดเป็นผงเพื่อแปรรูปเป็นแป้งนำไปทำผลิตภัณฑ์ เช่น คุกกี้ เค้ก มั๊กกะโรนี ซึ่งมีการส่งออกไปต่างประเทศ อาทิ สหภาพยุโรป (EU) จีน สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ซึ่งถือเป็นช่องทางหนึ่งในการเพิ่มรายได้ให้เกษตรกรหลังช่วงทำนาหรือระหว่างฤดูแล้ง ปัจจุบันประเทศไทยมีศักยภาพและมีความชำนาญในการเพาะเลี้ยงแมลงในเชิงพาณิชย์ ดังนั้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นของผู้บริโภคต่อความปลอดภัยของผลิตผลจากจิ้งหรีด คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรจึงเห็นสมควรกำหนดแนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการนำมาตรฐานดังกล่าวไปปฏิบัติต่อไป

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้กำหนดขึ้น โดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

Hanboonsong, Y., T. Jamjanya and P. B. Durst. 2013. Six-legged livestock: edible insect farming, collection and marketing in Thailand. Food and Agriculture Organization of the United Nations Regional Office for Asia and the Pacific, Bangkok: Thailand.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้ คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๖๐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด มาตรฐานเลขที่ มกษ. 8202(G)-2560 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

พลเอก

(ฉัตรชัย สาริกัลยะ)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร

เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด

แนวปฏิบัตินี้ ใช้อธิบายและขยายความทางวิชาการ ครอบคลุมเหตุผลและการปฏิบัติในแต่ละข้อกำหนด ในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด (มกษ.8202)

การตรวจประเมิน การให้การรับรอง และการให้เครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรสำหรับ ฟาร์มจิ้งหรีดให้เป็นไปตาม มกษ. 8202

คำอธิบายของข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ ฟาร์มจิ้งหรีด (มกษ. 8202)

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ ครอบคลุมข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด ตั้งแต่องค์ประกอบฟาร์ม อาหาร น้ำ การจัดการฟาร์ม การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล เพื่อการผลิตจิ้งหรีดที่มีคุณภาพและปลอดภัยสำหรับการบริโภค

คำอธิบาย

วัตถุประสงค์ของการกำหนดมาตรฐานนี้ เพื่อให้ได้จิ้งหรีดที่เหมาะสมสำหรับการบริโภค โดยเป็น ข้อกำหนดในการปฏิบัติที่เหมาะสมในการเลี้ยงจิ้งหรีด

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 จิ้งหรีด (cricket) หมายถึง แมลงที่อยู่ในวงศ์ Gryllidae อันดับ Orthoptera ทั้งนี้มาตรฐานนี้ ครอบคลุมชนิด

- จิ้งหรีดทองดำ มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Gryllus bimaculatus* De Geer
- จิ้งหรีดทองแดง มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Teleogryllus mitratus* (Burmeister) (ชื่อพ้อง *T. testaceus* (Walker)), *T. occipitalis* (Serville)
- จิ้งหรีดบ้าน มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Acheta domesticus* (L.)

2.2 ฟาร์มจิ้งหรีด (cricket farm) หมายถึง สถานที่เลี้ยงจิ้งหรีดเพื่อการค้า ซึ่งครอบคลุมถึง โรงเรือน สถานที่เก็บและสถานที่เตรียมอาหารจิ้งหรีด บริเวณสำหรับทำลายซาก และจุดรวบรวมขยะ เป็นต้น

2.3 โรงเรือน (house) หมายถึง อาคารหรือสิ่งปลูกสร้างมีหลังคาใช้สำหรับเลี้ยงจิ้งหรีดมีวัสดุล้อมรอบ ที่เหมาะสม เช่น ตาข่าย

2.4 บ่อเลี้ยงจิ้งหรีด (pond) หมายถึง ที่อยู่อาศัยของจิ้งหรีด เช่น บ่อซีเมนต์ ก่อ

3. ข้อกำหนด

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.1 สถานที่ตั้ง

ข้อกำหนด 1.1.1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนอันตรายที่จะมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของจังหวัดและผู้บริโภค

คำอธิบาย

ทำเลที่ตั้งฟาร์มเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องให้ความสำคัญ โดยคำนึงถึงความสะดวกในด้าน การจัดการ การเลี้ยง การป้องกัน การควบคุมและกำจัดโรคและศัตรูจังหวัด รวมทั้งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชน และกฎหมายข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการตั้งกิจการฟาร์มเลี้ยงสัตว์

อันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพจากแหล่งกำเนิดมลพิษ เช่น ชยะ ของเสียจากอุตสาหกรรม ของเสียจากแหล่งชุมชน และการชะล้างสารเคมีจากแหล่งเกษตรกรรมที่มีการใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร รวมทั้งของเสียจากฟาร์มเลี้ยงสัตว์ชนิดอื่น อาจทำให้จังหวัดป่วยหรือตายได้ ดังนั้น สถานที่ตั้งฟาร์มต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่มีความเสี่ยงจากการรั่วไหลหรือปนเปื้อนที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของจังหวัดและควรอยู่ห่างจากสถานที่พักอาศัย

ที่ตั้งฟาร์มไม่ควรเป็นพื้นที่ราบลุ่มที่เสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วมขัง โดยให้พิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศ ทิศทางการระบายน้ำ ประวัติการเกิดน้ำท่วมขังในบริเวณนั้น หรืออาจต้องมีการถมพื้นที่เพื่อปรับระดับ ให้สูงกว่าปกติ ทั้งนี้ที่ตั้งของฟาร์มควรตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเลี้ยงจังหวัด โดยควรคำนึงถึงเส้นทางการคมนาคมที่สะดวกต่อการขนส่งอาหารสำหรับจังหวัดและอุปกรณ์ต่างๆ เข้าสู่ฟาร์ม รวมถึงการขนส่งผลิตภัณฑ์และการขนถ่ายของเสียหรือขยะออกจากฟาร์ม

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ฝั่งและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.1 พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอและเหมาะสมในการเลี้ยงจังหวัด ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของจังหวัดและสิ่งแวดล้อม มีวัสดุล้อมรอบพื้นที่การเลี้ยงจังหวัด

คำอธิบาย

ฟาร์มจังหวัดต้องมีพื้นที่เหมาะสมกับขนาดและจำนวนบ่อ ควรมีระยะห่างของแต่ละบ่อเพื่อไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพของจังหวัดและสะดวกต่อการปฏิบัติงาน

สภาพของพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบของการเลี้ยงจังหวัด ควรแยกบริเวณพื้นที่เลี้ยงจังหวัดให้เป็นสัดส่วน เพื่อป้องกันการเข้า-ออกของสัตว์อื่น ๆ มีรั้วหรือตาข่ายล้อมรอบบริเวณฟาร์ม และพื้นที่เลี้ยงจังหวัดสามารถป้องกันการเข้า-ออกของคนและสัตว์อื่น ๆ

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

ข้อกำหนด 1.2.2 มีการวางผังฟาร์มที่ดีและจัดพื้นที่เป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน เหมาะสมตามวัตถุประสงค์ เช่น บริเวณเลี้ยงจิ้งหรีด เก็บอาหาร เก็บอุปกรณ์ รวบรวมขยะและสิ่งปฏิกูลและที่พักอาศัย

คำอธิบาย

การจัดแบ่งพื้นที่ภายในฟาร์มออกเป็นสัดส่วนเป็นสิ่งที่ช่วยให้การปฏิบัติงานของบุคลากรในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงจิ้งหรีด การจัดการผลผลิต เป็นไปได้ง่ายและสะดวก รวมทั้งการวางแผนและควบคุมโรคเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ต้องมีการจัดวางผังฟาร์ม แสดงขอบเขตของฟาร์ม ขอบเขตของพื้นที่เลี้ยงจิ้งหรีด ซึ่งมีการแบ่งพื้นที่ภายในฟาร์มออกเป็นสัดส่วนตามชนิดและช่วงอายุของจิ้งหรีดในแต่ละรุ่น เพื่อสะดวกต่อการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ควรแยกเขตที่พักอาศัยของบุคลากรจากพื้นที่เลี้ยงจิ้งหรีดให้ชัดเจน แสดงตำแหน่งของสถานที่ภายในฟาร์มให้ครบถ้วน เช่น ตำแหน่งที่ตั้งของโรงเรือน สถานที่เก็บอาหารจิ้งหรีด เก็บอุปกรณ์เวชภัณฑ์และสารเคมี รวบรวมขยะและสิ่งปฏิกูล แหล่งน้ำใช้หรือสถานที่กักเก็บน้ำ

รายการที่ 1 ลักษณะของฟาร์ม

1.3 โรงเรือน

ข้อกำหนด 1.3.1 สร้างด้วยวัสดุที่คงทน แข็งแรง ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีการระบายอากาศที่ดีและไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อคนและจิ้งหรีด สามารถป้องกันศัตรูจิ้งหรีดไม่ให้เข้าสู่บริเวณโรงเรือน

คำอธิบาย

โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงจิ้งหรีดต้องมีโครงสร้างแข็งแรง มีหลังคาสำหรับกันแดดกันฝน และมีการระบายอากาศที่ดี ง่ายต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด และสามารถป้องกันศัตรูจิ้งหรีดเข้าโรงเรือนได้ เช่น มีตาข่ายรอบโรงเรือน สำหรับวัสดุที่ใช้ในการสร้างโรงเรือนไม่ควรมีส่วนยื่นที่แหลมคมซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับอันตราย

รายการที่ 1 องค์ประกอบฟาร์ม

1.3 โรงเรือน

ข้อกำหนด 1.3.2 บ่อเลี้ยงจิ้งหรีดต้องทำด้วยวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน ง่ายต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด

คำอธิบาย

บ่อเลี้ยงจิ้งหรีดและขอบสี่นรอบบ่อต้องทำด้วยวัสดุที่แข็งแรง ทนทาน ไม่หลุดลอก ง่ายต่อการบำรุงรักษาและทำความสะอาด และมีให้จิ้งหรีดสามารถกัดแทะได้เนื่องจากอาจเป็นอันตรายต่อจิ้งหรีด รวมถึงอาจตกค้างในตัวจิ้งหรีดและเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม**ข้อกำหนด 2.1 คู่มือการปฏิบัติงานประจำฟาร์ม**

มีคู่มือการปฏิบัติงานประจำฟาร์มที่แสดงรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม ได้แก่ ระบบการเลี้ยง การจัดการอาหารและน้ำสำหรับจิ้งหรีด การทำความสะอาดและบำรุงรักษา การจัดการด้านสุขภาพจิ้งหรีด การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และแบบบันทึกข้อมูล

คำอธิบาย

เพื่อให้การปฏิบัติงานภายในฟาร์มเป็นไปด้วยความถูกต้องเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ เกษตรกรผู้เลี้ยงจิ้งหรีดต้องมีคู่มือการจัดการในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. การเตรียมโรงเรือน
2. การเตรียมบ่อเลี้ยง
3. การเตรียมวัสดุเลี้ยง
4. การคัดเลือกพันธุ์
5. การนำจิ้งหรีดลงบ่อเลี้ยง
6. การจัดการด้านอาหารและน้ำ
7. การเตรียมภาชนะให้จิ้งหรีดวางไข่และการเก็บไข่
8. การเก็บจิ้งหรีดเพื่อจำหน่าย
9. การทำความสะอาดและบำรุงรักษา
10. การจัดการด้านสุขภาพประกอบด้วย การสุ่มตรวจสภาวะโรค การจัดการจิ้งหรีดเป็นโรคหรือจิ้งหรีดตาย
11. การควบคุมแมลงและสัตว์พาหะ
12. การจัดการเรื่องสุขาภิบาลและสิ่งแวดล้อม เช่น การระบายอากาศ การกำจัดของเสีย
13. การจัดการบุคลากร

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม**2.2 การจัดการจิ้งหรีด****ข้อกำหนด 2.2.1 คัดเลือกพันธุ์จิ้งหรีดที่มีคุณภาพ****คำอธิบาย**

การเลี้ยงจิ้งหรีดต่อเนื่องกันหลาย ๆ รุ่นจะเกิดปัญหาเลือดชิดตามมา ทั้งนี้เกษตรกรต้องคัดเลือกพ่อ-แม่พันธุ์จากตัวที่แข็งแรง มีขนาดใหญ่และสมบูรณ์ และมีการผสมข้ามบ่อเลี้ยง รวมทั้งมีการจดบันทึกเพื่อให้ทราบแหล่งที่มาของพ่อแม่พันธุ์

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม
 2.2 การจัดการจิ้งหรีด
 ข้อกำหนด 2.2.2 มีการเตรียมบ่อเลี้ยงจิ้งหรีด

คำอธิบาย

ควรทำความสะอาดบ่อเลี้ยงจิ้งหรีด ตรวจสอบและกำจัดสิ่งแปลกปลอมก่อนนำไข่จิ้งหรีดลงบ่อ

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม
 2.2 การจัดการจิ้งหรีด
 ข้อกำหนด 2.2.3 ต้องใช้วัสดุหลบซ่อนตัวที่สะอาด ไม่ก่อให้เกิดโรค

คำอธิบาย

วัสดุหลบซ่อนสำหรับจิ้งหรีดต้องแห้ง สะอาด ไม่มีกลิ่นแปลกปลอม อยู่ในสภาพที่ดี และสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้ กรณีนำวัสดุหลบซ่อนที่ผ่านการใช้งานแล้วมาใช้ใหม่ ต้องทำความสะอาด เช่น เคาะมูลจิ้งหรีดและฝุ่นออก และอาจตากแดด 1-2 วัน หรือใช้ความร้อนในการฆ่าเชื้อก่อนนำมาวางลงในบ่อจิ้งหรีด

ทั้งนี้ต้องดูแลวัสดุหลบซ่อน เช่น แฉงไข่ ให้อยู่ในสภาพดี ไม่เปียกชื้นเนื่องจากอาจเกิดเชื้อจุลินทรีย์ที่ก่อโรคได้

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม
 2.2 การจัดการจิ้งหรีด
 ข้อกำหนด 2.2.4 ภาชนะและวัสดุที่ใช้รองไข่ ต้องสะอาด ไม่มีความเสี่ยงต่อการปนเปื้อนที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อจิ้งหรีดและผู้บริโภค

คำอธิบาย

ต้องทำความสะอาด ฆ่าเชื้อภาชนะและวัสดุที่ใช้รองไข่ เช่น แกลบเผา ขุยมะพร้าว ก่อนนำมาใช้รองไข่ และควรมีการเก็บรักษาเพื่อป้องกันการปนเปื้อน ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อตัวจิ้งหรีดหรือผู้บริโภคได้

หลังจากจิ้งหรีดวางไข่บนภาชนะที่จัดวางไว้แล้ว ควรแยกพื้นที่บ่มไข่กับพื้นที่บ่อเลี้ยงให้ชัดเจน เพื่อป้องกันการปนเปื้อน ทั้งนี้อาจมีวัสดุปิดเพื่อช่วยรักษาอุณหภูมิของไข่จิ้งหรีดด้วย

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม
 2.2 การจัดการจิ้งหรีด
 ข้อกำหนด 2.2.5 จัดการเก็บจิ้งหรีดเพื่อจำหน่ายไม่ให้มีการปนเปื้อนสิ่งที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

คำอธิบาย

การเก็บจิ้งหรีดเพื่อจำหน่ายควรพิจารณาจากจิ้งหรีดที่มีอายุเหมาะสมแต่ละชนิดจิ้งหรีด ทั้งนี้ควรเก็บจิ้งหรีดให้หมดทั้งบ่อ เพื่อสะดวกในการทำความสะอาดและเตรียมบ่อสำหรับการเลี้ยงรุ่นต่อไป

การจัดการก่อนการเก็บจิ้งหรีด ควรนำถาดน้ำ ถาดอาหารออกจากบ่อเลี้ยง เคาะแผงไข่เพื่อขจัดมูล และฝุ่น จากนั้นเขย่าแผงไข่ลงในภาชนะรองรับ ซ้อนจิ้งหรีดที่เหลือไว้ในภาชนะบรรจุที่สะอาด เหมาะสม เพื่อรอการจำหน่าย ทั้งนี้อาจใช้วัสดุรองที่สะอาดเพื่อไม่ให้ผู้ปฏิบัติงานสัมผัสพื้นบ่อหรือมูลจิ้งหรีด

หากไม่สามารถจำหน่ายจิ้งหรีดได้ทันทีหลังการเก็บจิ้งหรีด ควรมีการเก็บรักษาหรือแปรรูปที่ไม่ก่อให้เกิดการปนเปื้อนต่อผลผลิต

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.3 การจัดการอาหารและน้ำสำหรับจิ้งหรีด

ข้อกำหนด 2.3.1 อาหารสำหรับเลี้ยงจิ้งหรีดต้องไม่เสื่อมคุณภาพและไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของจิ้งหรีด

คำอธิบาย

อาหารเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเลี้ยงจิ้งหรีด กรณีเป็นอาหารสำเร็จรูป ต้องมีการตรวจสอบภาชนะบรรจุไม่ฉีกขาด แตก ชำรุด อาหารต้องไม่หมดอายุ ทั้งนี้ก่อนนำอาหารไปเลี้ยงควรตรวจสอบคุณภาพอาหารทางกายภาพเบื้องต้น หากพบว่ามีสี กลิ่นที่ผิดปกติหรือรวมตัวเป็นก้อนห้ามนำมาใช้เลี้ยงจิ้งหรีด และเก็บตัวอย่างอาหารนั้นไปวิเคราะห์เพื่อให้แน่ใจว่าอาหารที่นำมาเลี้ยงมีคุณภาพ และไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพความปลอดภัยของจิ้งหรีด

กรณีเป็นพืชอาหารของจิ้งหรีด เช่น ใบไม้ หญ้า ผัก และผลไม้ ควรตรวจสอบทางกายภาพเบื้องต้นว่าไม่เน่าเสีย หรือมีกลิ่นผิดปกติ ทั้งนี้พืชอาหารดังกล่าวควรทราบแหล่งที่มาเพื่อป้องกันการเกิดการปนเปื้อนของสารพิษตกค้าง

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.3 การจัดการอาหารและน้ำสำหรับจิ้งหรีด

ข้อกำหนด 2.3.2 แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องเป็นน้ำที่สะอาด ไม่ปนเปื้อนจากสิ่งที่เป็นอันตราย

คำอธิบาย

น้ำเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในการเลี้ยงจิ้งหรีด น้ำที่ใช้ต้องมีคุณภาพเหมาะสมและมีปริมาณเพียงพอหรืออย่างน้อยตลอดช่วงของการเลี้ยงจิ้งหรีด ถ้าคุณภาพน้ำเหมาะสมก็จะทำให้สัตว์เจริญเติบโตได้ดี แต่หากน้ำมีคุณภาพไม่เหมาะสมอาจทำให้จิ้งหรีดเป็นโรคได้ง่าย

การพิจารณาเลือกแหล่งน้ำสำหรับเลี้ยงจิ้งหรีด เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดผลกระทบและความเสี่ยงต่อการดำเนินกิจกรรมฟาร์มเลี้ยงจิ้งหรีด แหล่งน้ำที่ใช้สำหรับการเลี้ยงจิ้งหรีด ต้องปราศจากการปนเปื้อนของสิ่งที่เป็นอันตรายจากแหล่งมลพิษ เช่น อุตสาหกรรม ของเสียจากแหล่งชุมชน รวมถึงน้ำเสียจากโรงเรือน และบ้านพักอาศัย ที่จะสามารถปนเปื้อนเข้าสู่แหล่งน้ำที่ใช้ในฟาร์ม และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของจิ้งหรีดและบุคลากรภายในฟาร์ม

กรณีสงสัยคุณภาพน้ำให้ตรวจคุณภาพน้ำบางรายการตามความเสี่ยงของการปนเปื้อนของอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิ้งหรีดและผู้บริโภค และเก็บใบแจ้งผลการวิเคราะห์น้ำเป็นหลักฐาน

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.3 การจัดการอาหารและน้ำสำหรับจิ้งหรีด

ข้อกำหนด 2.3.3 ใช้ภาชนะให้อาหารและน้ำที่สะอาดเหมาะสมกับจำนวนและอายุของจิ้งหรีด

คำอธิบาย

ภาชนะให้อาหารและน้ำต้องสะอาด ไม่ชำรุดและไม่ทำจากวัสดุที่เป็นอันตรายต่อจิ้งหรีด ช่วงเวลาการเลี้ยงจิ้งหรีดควรมีการทำความสะอาด ฆ่าเชื้อ หากไม่ใช่ควรมีการเก็บรักษาเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมีหรือเชื้อจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของจิ้งหรีดและส่งผลถึงผู้บริโภคได้ ทั้งนี้ภาชนะให้อาหารและน้ำควรพิจารณาจากความเหมาะสมของขนาดและอายุของจิ้งหรีด

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.3 การจัดการอาหารและน้ำสำหรับจิ้งหรีด

ข้อกำหนด 2.3.4 มีสถานที่เก็บอาหารจิ้งหรีดที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหารจิ้งหรีดได้

คำอธิบาย

การเก็บรักษาวัตถุดิบและอาหารที่ผสมแล้ว ควรเก็บในภาชนะบรรจุอาหารที่ปิดมิดชิด ต้องมีวัสดุรองด้านล่างของภาชนะบรรจุอาหารจิ้งหรีด เพื่อให้อากาศถ่ายเทและป้องกันความชื้นจากพื้น หากอาหารมีความชื้นอาจก่อให้เกิดเชื้อราและสารพิษจากเชื้อรา เช่น อะฟลาทอกซิน (Aflatoxin) ได้ ควรจัดวางอาหารเรียงลำดับแยกตามวันผลิตหรือรุ่นการผลิต ติดป้ายหรือทำสัญลักษณ์ไว้ ให้มีการนำไปใช้ตามลำดับการผลิตก่อนหลัง เพื่อไม่ให้มีอาหารตกค้าง หมดอายุ และจิ้งหรีดได้กินอาหารที่สดใหม่อยู่เสมอ

สถานที่เก็บรักษาอาหารจิ้งหรีด ควรเป็นสถานที่เฉพาะ สะอาด แห้ง ระบายอากาศได้ดี มีการป้องกันแมลงและสัตว์พาหะต่างๆ รวมถึงสามารถป้องกันการปนเปื้อนและรักษาคุณภาพของอาหารไม่ให้เสื่อมสภาพ

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.4 บุคลากร

ข้อกำหนด 2.4.1 บุคลากรที่ทำหน้าที่เลี้ยงจิ้งหรีดต้องมีความรู้และได้รับการฝึกอบรม หรือได้รับการถ่ายทอดความรู้เพื่อให้เลี้ยงจิ้งหรีดได้อย่างถูกต้อง

คำอธิบาย

การเลี้ยงจิ้งหรีดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการจะช่วยให้จิ้งหรีดมีอัตราการรอดสูง ได้ผลิตผลที่ดี และมีคุณภาพตามมาตรฐาน ดังนั้นบุคลากรที่เลี้ยงจิ้งหรีดต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการในการเลี้ยงจิ้งหรีดอย่างถูกต้อง และเป็นไปตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีการเลี้ยงอย่างสม่ำเสมอ

บุคลากรต้องมีความรู้ ความชำนาญในการดูแลจิ้งหรีดเป็นอย่างดี ได้รับการพัฒนาและฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และมีประวัติการฝึกอบรมบุคลากรในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เช่น

- การจัดการดูแลจิ้งหรีดระยะต่าง ๆ
- การเตรียมโรงเรือน/บ่อเลี้ยงจิ้งหรีด วัสดุหลบซ่อนตัว และการเก็บจิ้งหรีดเพื่อรอจำหน่าย
- สุขลักษณะส่วนบุคคล
- การสุขาภิบาล
- การดูแลสุขภาพจิ้งหรีด

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.4 บุคลากร

ข้อกำหนด 2.4.2 บุคลากรต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดีและต้องได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี

คำอธิบาย

การมีสุขลักษณะส่วนบุคคลของผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มที่ดี เป็นปัจจัยที่สำคัญในการป้องกันหรือลดการปนเปื้อนของเชื้อก่อโรคที่สำคัญจากผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มสู่สัตว์ที่เลี้ยงได้

บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องได้รับการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มไม่เป็นโรค เช่น โรคติดเชื้อเสพติด โรคพิษสุราเรื้อรัง หรือพาหะของโรคภายใต้กฎหมายว่าด้วยอาหาร เช่น โรคเรื้อน วัณโรคในระยะอันตราย โรคเท้าช้าง โรคไทฟอยด์ และโรคผิวหนังที่น่ารังเกียจ

ผู้ที่แสดงอาการป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจและโรคระบบทางเดินอาหาร เช่น ไอ เจ็บคอ ท้องร่วง อาเจียน หรือมีไข้ ห้ามเข้าปฏิบัติงานในพื้นที่เลี้ยงจิ้งหรีด โดยให้หยุดพักจนกระทั่งหายป่วยจึงให้กลับเข้าปฏิบัติงานได้

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.5 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา

ข้อกำหนด 2.5.1 โรงเรือน และอุปกรณ์ต้องสะอาด ถูกสุขลักษณะ มีการบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อจิ้งหรีดและผู้ปฏิบัติงาน

คำอธิบาย

ต้องซ่อมบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงจิ้งหรีดให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อจิ้งหรีดและผู้ปฏิบัติงาน

ต้องมีขั้นตอนการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อโรงเรือน บ่อเลี้ยงและอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพและถูกสุขลักษณะ ทั้งนี้ต้องทำความสะอาดบ่อเลี้ยงจิ้งหรีด และวัสดุหลบซ่อนทุกรอบการผลิตก่อนเลี้ยงจิ้งหรีดรุ่นใหม่

ต้องทำความสะอาดภาชนะบรรจุอาหารและน้ำอย่างสม่ำเสมอเพื่อไม่ให้ปนเปื้อนเป็นแหล่งเพาะเชื้อ กรณีให้พืชเป็นอาหารจึงหัตถ์ต้องมีการจัดการและทำความสะอาดบ่อยครั้งเพื่อไม่ให้พืชที่เป็นอาหารจึงหัตถ์ดังกล่าวตกค้างเป็นแหล่งสะสมของเชื้อจุลินทรีย์

รายการที่ 2 การจัดการฟาร์ม

2.5 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา

ข้อกำหนด 2.5.2 ใช้สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์และใช้ตามคำแนะนำบนฉลากผลิตภัณฑ์

คำอธิบาย

สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ใช้ในกระบวนการต่าง ๆ ต้องได้รับอนุญาตจากกรมปศุสัตว์ให้ใช้ในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ โดยให้ใช้ตามคำแนะนำในฉลากผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์

เลือกใช้สารทำความสะอาดและน้ำยาฆ่าเชื้อที่อยู่ในรายชื่อสารเคมี / ผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่อนุญาตให้ใช้ในฟาร์มเลี้ยงสัตว์ของกรมปศุสัตว์ และควรมีคู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการเตรียมน้ำยาฆ่าเชื้อหรือปฏิบัติตามคำแนะนำบนฉลาก

ต้องจัดเก็บสารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายชนิดต่าง ๆ เป็นสัดส่วนในสถานที่เก็บเฉพาะเพื่อควบคุมการหยิบใช้ไม่ทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่สิ่งมีชีวิต และไม่เกิดอันตรายต่อบุคคล ภาชนะบรรจุสารเคมี น้ำยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายที่เสื่อมสภาพ หรือใช้หมดแล้วต้องทำลายหรือกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันการนำกลับมาใช้

ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายที่ถูกต้อง รวมทั้งมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือผลิตภัณฑ์วัตถุอันตรายและการปฐมพยาบาลเบื้องต้น

รายการที่ 3 สุขภาพสัตว์

3.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ข้อกำหนด 3.1.1 มีการป้องกันและฆ่าเชื้อโรค อุปกรณ์ และบุคคลก่อนเข้า-ออกจากฟาร์ม รวมถึงมีการจัดบันทึกการผ่านเข้า-ออกจากฟาร์มของบุคคลภายนอกที่สามารถตรวจสอบได้

คำอธิบาย

การป้องกันและฆ่าเชื้อ อุปกรณ์ และบุคคล เป็นมาตรการที่ใช้ป้องกันหรือลดความเสี่ยงในการนำเชื้อโรคเข้าสู่หรือออกจากฟาร์มหรือโรงเรือน จึงต้องมีการจัดมาตรการควบคุมโรคก่อนเข้า-ออกฟาร์มหรือโรงเรือน โดยมีการฆ่าเชื้อโรคอย่างเหมาะสมก่อนเข้า-ออกฟาร์มดังนี้

(1) บุคคล

(1.1) มีบันทึกการเข้า- ออกจากฟาร์มของบุคคลภายนอก

(1.2) ผู้ที่จะเข้าในพื้นที่เลี้ยงจิ้งหรีดจะต้องล้างมือ และเปลี่ยนรองเท้าที่ใช้ในฟาร์มหรือโรงเรือน หรือมีมาตรการป้องกันการปนเปื้อนจากรองเท้า

(1.3) ต้องทำความสะอาดและฆ่าเชื้อเสื้อผ้าและรองเท้าที่ใช้ภายในฟาร์มหรือโรงเรือนทุกครั้ง หลังใช้งาน

(2) มีการฆ่าเชื้ออุปกรณ์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ก่อนนำเข้าฟาร์มหรือโรงเรือนเพื่อป้องกันการปนเปื้อนของเชื้อโรค

นอกจากนี้ต้องมีการจัดการหรือมาตรการที่เหมาะสม ดังนี้

1. ควบคุมสุขลักษณะภายในฟาร์มเพื่อไม่ให้เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค โดยห้ามนำอาหารเข้าไปรับประทานภายในโรงเรือน

2. ป้องกันไม่ให้แมลงและสัตว์พาหะอื่น ๆ เข้ามาในโรงเรือน มีแผนการควบคุมและกำจัดอย่างสม่ำเสมอทั้งภายนอกและภายในโรงเรือน

รายการที่ 3 สุขภาพสัตว์

3.1 การป้องกันและควบคุมโรค

ข้อกำหนด 3.1.2 กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

คำอธิบาย

ในกรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและมีประสิทธิผล ในการควบคุมโรคระบาด ตลอดจนเป็นการลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นด้วย

ถ้าพบว่าจิ้งหรีดมีอัตราการตายสูงผิดปกติให้แจ้งสัตวแพทย์เข้าตรวจสอบปัญหา และในกรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาดต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์ และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ ทั้งนี้ควรมีการทำลายซากจิ้งหรีดที่ตายด้วยวิธีการที่เหมาะสม ณ บริเวณทำลายซาก

รายการที่ 3 สุขภาพสัตว์

3.2 การบำบัดโรคสัตว์

ข้อกำหนด 3.2.1 อยู่ภายใต้ความดูแลของสัตวแพทย์ โดยปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม และตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์

คำอธิบาย

สัตวแพทย์เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ โรคระบาดที่สำคัญ และโรคอุบัติใหม่ การใช้ยาภายในฟาร์ม ดังนั้นการตรวจวินิจฉัย การรักษาโรค การป้องกันการเกิดซ้ำ การให้คำแนะนำ

และควบคุมการใช้ยา รวมทั้งการกำหนดระยะเวลาหยุดยาและออกใบสั่งยา ต้องอยู่ในความดูแลของสัตวแพทย์ โดยปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการสัตวแพทย์ และตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์ และกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดโรคสัตว์

รายการที่ 4 สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 4.1 กำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย ของเสีย และมูลจิ้งหรีดด้วยวิธีการที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

คำอธิบาย

ขยะมูลฝอย และของเสียจากฟาร์มจิ้งหรีดมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม และทำให้เกิดการปนเปื้อนสู่พื้นดินแหล่งน้ำและอากาศ อีกทั้งอาจจะเป็นแหล่งแพร่เชื้อของโรคติดต่อต่างๆ ได้

ต้องกำจัดขยะ ของเสีย และมูลจิ้งหรีดภายในฟาร์มโดยแยกประเภทของขยะและของเสียให้ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล เก็บรวบรวมขยะมูลฝอยและของเสียไว้ในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิด และนำไปกำจัดโดยวิธีการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

รายการที่ 4 สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนด 4.2 กรณีที่ปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะให้บำบัดอย่างถูกต้องก่อนปล่อยออกสู่ภายนอกฟาร์ม

คำอธิบาย

การปล่อยน้ำเสียจากฟาร์มสู่สิ่งแวดล้อมโดยไม่ผ่านการบำบัด จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุขซึ่งมีผลกระทบต่อความเสี่ยงสัตว์ การเพาะปลูก และกิจกรรมอื่นๆ ในบริเวณข้างเคียง

กรณีปล่อยน้ำเสียออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ ต้องมีการบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในกรณีที่เกิดโรคระบาดภายในฟาร์ม ต้องฆ่าเชื้อและบำบัดน้ำเสียจากฟาร์มก่อนปล่อยออกนอกฟาร์มตามวิธีที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้เชื้อแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อมภายนอก

รายการที่ 5 การบันทึกข้อมูล

ข้อกำหนด 5.1 มีการบันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์มที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ ผลผลิตและการควบคุมโรค

คำอธิบาย

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาหารปลอดภัยในด้านการตามสอบของกระบวนการผลิต ฟาร์มจิ้งหรีดจึงต้องมีการบันทึกข้อมูล เพื่อเป็นหลักฐานในการทำงานแต่ละขั้นตอน ว่าถูกต้องตามวิธีปฏิบัติที่กำหนดไว้หรือไม่ นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูล เพื่อวิเคราะห์หาสาเหตุที่มาของปัญหาหรือข้อผิดพลาดในกระบวนการผลิตได้

รายการที่ 5 การบันทึกข้อมูล**ข้อกำหนด 5.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านบุคลากร****คำอธิบาย**

ต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านบุคลากรและบันทึกข้อมูลการอบรมของบุคลากรรวมถึงข้อมูลการตรวจสอบสุขภาพประจำปี

รายการที่ 5 การบันทึกข้อมูล**ข้อกำหนด 5.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต เช่น ข้อมูลชนิด รุ่นการผลิต อาหาร การจัดการฟาร์ม และผลผลิต****คำอธิบาย**

ต้องมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการด้านการผลิต เช่น ข้อมูลชนิด รุ่นการผลิต การกินอาหารและน้ำ อัตรการตาย จำนวนผลผลิตที่ได้ในแต่ละรุ่น

รายการที่ 5 การบันทึกข้อมูล**ข้อกำหนด 5.1.3 ข้อมูลการควบคุมป้องกันและบำบัดโรค เช่น ข้อมูลการใช้ยา สารเคมี****คำอธิบาย**

ต้องมีการบันทึกข้อมูลการควบคุมป้องกันและบำบัดโรค เช่น ข้อมูลการใช้ยา สารเคมี โดยระบุชื่อ ชนิด รุ่นการผลิต วันที่ใช้ และปริมาณการใช้

รายการที่ 5 การบันทึกข้อมูล**ข้อกำหนด 5.2 ให้เก็บรักษาบันทึกเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี****คำอธิบาย**

เก็บบันทึกข้อมูลเพื่อการตรวจสอบไว้อย่างน้อย 3 ปี กรณีที่ผลิตผลมีปัญหาภายหลัง ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการตรวจสอบให้ทราบถึงที่มาของปัญหาได้